

Fenna Bergsma & Anne Merkuur

Weak and strong determiners in Frisian

Frisian has two grammatical genders: common and neuter. Generally, common nouns combine with the determiner *de* and neuter nouns with the determiner *it*, as illustrated in (1).

- (1) Frisian
a.	<i>de</i>	<i>dyk</i>
	the.C	road(C)
b.	<i>it</i>	<i>hûs</i>
	the.N	house(N)

When the noun phrase follows a monosyllabic preposition that ends in a non-continuant, the determiners *de* and *it* can be replaced with 'e (Hoekstra & Visser 1996; Popkema 2006: 155).

- (2) Frisian
a.	<i>in</i>	<i>gat</i>	<i>yn</i>	<i>de/'e</i>	<i>dyk</i>
	a	hole	in	the.C	road(C)
b.	<i>skimmel</i>	<i>yn</i>	<i>it/'e</i>	<i>hûs</i>	
	mold	in	the.N	house(N)	

In the case of *de*, the alternation can be argued to be phonology: 'e is the phonologically reduced form of *de*. In the case of *it* this explanation does not hold. Also, the observation that the alternation only appears after prepositions cannot be accounted for by phonology alone. Hoekstra and Visser (1996) discussed the possibility that the 'e is a remnant of the Old Frisian dative construction.

Interestingly, there also is a difference in interpretation between the two variants of the determiners. In this paper we argue that the difference in Frisian between *de* and *it* on the one hand and 'e on the other hand resembles a similar difference described for German (Schwarz 2009): the one between weak and strong determiners. In the example in (3), the weak determiner *m* is used to express uniqueness, whereas the strong determiner *dem* is used anaphorically. A similar distribution between weak and strong determiners has also been described for the North Frisian dialect of the island Fering by Ebert (1971a; 1971b).

- (3) German
<i>Hans</i>	<i>ging</i>	<i>zum/zu dem</i>	<i>Haus.</i>
Hans	went	to the.WK/to the.STR	house
- 'Hans went to the house.'
- (Schwarz 2009: 7)

In this paper we demonstrate that, similarly, in Frisian *de* or *it* is used anaphorically when referring to a specific road or house, and 'e is used when the road or house is the only unique road or house that can be referred to in a given context. This is illustrated by the fact that noun phrases with *de* and *it* can be modified with for instance a prepositional phrase but noun phrases with 'e cannot, as shown in (4).

(4) Frisian

- a. *Der siet in gat yn de/*'e dyk fan De Jouwer nei Snits.*
there sat a hole in the road of De Jouwer to Sneek
'There was a hole in road from De Jouwer to Snits.'
- b. *Der siet skimmel yn it/*'e hûs fan de buorlju.*
there sat mold in the house of the neighbours
'There was mold in the house of the neighbours.'

References

- Ebert, Karen. 1971a. *Referenz, Sprechsituation und die bestimmten Artikel in einem Nordfriesischen Dialekt (Fering)*, PhD thesis, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel.
- Ebert, Karen. 1971b. Zwei Formen des bestimmten Artikels, in D. Wunderlich (ed.), *Probleme und Fortschritte der Transformationsgrammatik*, Hueber, München, 159–174.
- Hoekstra, Jarich F. & Willem Visser. 1996. De-en it-wurden yn it Frysk [De- and it-words in Frisian]. *Us Wurk*, 45(3-4), 55-78.
- Popkema, Jan. 2006. *Grammatica Fries* [Grammar Frisian]. Utrecht: Prisma Woordenboeken en Taaluitgaven.
- Schwarz, Florian. 2009. *Two types of definites in natural language*. University of Massachusetts Amherst.

Laura Bruno

The Ommelanden and the *ontfriesing*: traces of Frisian-Low Saxon language shift and interference in the manuscripts of the Richthofenkolleksje

In the late Middle Ages, the Ommelanden region surrounding the city of Groningen underwent a process of “defrisification” (NL *ontfriesing*) which led to a language shift from the Frisian originally spoken in the area to the more influential Low Saxon, the language of the Hanseatic League and of the City of Groningen itself.

The manuscripts of the Richthofenkolleksje, recently made part of the Dutch UNESCO Memory of the World Register, reflect this situation: the collection contains both Ommelanden manuscripts in Old Frisian from before the *ontfriesing* (manuscripts R2-4) and Middle Low German translations of Old Frisian texts from after the language shift was completed (manuscripts R7-9). Overall, ca. 150 Middle Low German translations appeared in the Ommelanden in the course of the fifteenth and sixteenth century, although this is only a rough estimate, since most of them have not been edited yet.

From a linguistic point of view, it is highly plausible that traces of this language shift are present in the Ommelanden manuscripts in one form or another. R4, for instance, contains several Middle Low German loanwords; an example is the use of *kind* ‘child’ instead of the expected Frisian word *bern*. It is evident that Middle Low German played a certain influence over the Frisian-speaking population, and this is reflected in the use of Low Saxon terms for everyday concepts.

If we then look at R7-9, the situation is quite different: here we often find glosses, misspellings, or even plain misinterpretations of Old Frisian words. This raises the question as to how intelligible the Old Frisian language from the legal manuscripts was in the fifteenth century; compared to the charters from the same period, the language of the legal manuscripts retains many archaic features. It is therefore possible that the contemporaries were not able to fully understand the Old Frisian texts anymore.

As the first Richthofen Fellow, I have dedicated three months to collecting data from the text of the Seventeen Statutes, both in Old Frisian (R2-4) and in Middle Low German (R7-9), in search of traces of the language shift that characterized the *ontfriesing* in the Ommelanden. In this presentation, I will present the data I collected and analyze it according to the sociolinguistic model of language contact proposed by Sarah G. Thomason (2001). This way, I aim to shed new light on the historical multilingualism and language shift in the fifteenth- and sixteenth-century Ommelanden region of Groningen.

Siebren Dyk

Dit en dat oer it Meslânzers

Oan it dialekt fan Midslân (Skylge) is oant no ta, op in pear ynsidintele publikaasjes fan Jo Smit nei, mar in bytsje omtinken jûn. As alles naaid wurdt sa't it knipt is, dan komt oan dy steat fan ûnbekendens kommende winter in ein mei it ferskinen fan in wurdboek fan it Meslânzers. It boek sil ek in oersjoch fan útspraak en grammatika befetsje. Foarútrinnend op dy útjefte sil yn dizze lêzing wiisd wurde op in pear nijsgjirrige ferskynsels yn dat Frysk-Hollânske mingdialekt. Dy oppenearje har benammen yn 'e útspraak, mar ek de wurdfoarming hat hjir en dêr syn apartichheden.

Kyle Fingerhut, Fenna Bergsma, Martijn Kingma & Marijn van 't Veer

Breaking in Adjectives in Modern West Frisian

This presentation delves into the intricacies of Frisian breaking, a process in which centering diphthongs alternate with combinations of a vowel and glide (e.g., *stien* 'stone' [sti-ən] ~ *stientsje* 'little stone' [stjɪntsɣə]) (Visser, 2002). Specifically, we investigate breaking in the comparative and superlative of adjectives, as they exhibit considerable variation. It has been demonstrated cross-linguistically that if the comparative of an adjective is suppletive (exhibiting the replacement of a stem, e.g., *good-better-best*), then the superlative is suppletive too (Bobaljik, 2012). Therefore, if morphological rules govern breaking, ABB patterns would be expected, but not ABA.

Our investigation focuses on the diphthong pair i-ə ~ jɪ in monosyllabic adjectives before word-final /r/. This includes frequent words such as *fier* 'far' [fi-ər] in their comparative forms (unbroken *fierder* [fi-ədɹ] and broken *fjidder* [fjɪdɹ]) and superlative forms (unbroken *fierst* [fi-əst] and broken *fjist* [fjɪst]).

We presented 70 participants with an online questionnaire. After listening to an audio fragment containing either the broken or unbroken form, the participants gave a grammaticality judgment ranging from 1 (*kin net* 'is not possible') to 5 (*kin wol* 'is possible'). Preliminary results indicate that there is a significant preference for the broken variant (e.g., [fjɪdɹ]) in the comparative. In the superlative, however, there was sometimes a lack of preference. This is exemplified by *swier*, which was widely accepted in both unbroken [swi-əst] and broken [swɪdɹ] forms by the participants.

Because the current study finds both ABB and ABA patterns for forms such as *swier*, we conclude that breaking in adjectives is not an instance of suppletion.

References

- Bobaljik, J. D. (2012). *Universals in Comparative Morphology: Suppletion, Superlatives, and the Structure of Words*. MIT Press.
- Visser, W. (2002). *Brekking as ferkoarting: in diagroane analyze*. *It Beaken*, 64, 187-246.

Reitze J. Jonkman

Op syn Gryksk

In nije analyze fan de ynfloed fan de Schola Hemsterhusiana op de taalresepsje fan Everwinus Wassenbergh-en-dy*

De ‘schola Hemsterhusiana’, neamd nei heechlearaar Gryksk Tiberius Hemsterhuis (1685-1766) û.o. yn Frjentsjer (sjoch bgl. Tony Feitsma yn *Tussen Hemsterhuis en Grimm* (1994) hat in grutte ynfloed hân op de taalhistoaryske analyze fan de 18de iuw. Dy analyze woe in bydrage leverje oan it finen fan de ferlern gongen regelmaat (analogia) fan de sprutsen folkstaal yn de provinsjes fan de Republyk. It op de klassike talen as it Gryksk en it Latyn ynspirearre tinken seach nei de etymology fan wurden. De matematyske oanpak fan it sykjen fan ‘Taalwetten’ paste alhiel yn it rasjonele tiidrek fan de ferljochting, dy’t ek yngong fûn yn de doetiidske taalkunde.

Hemsterhuis gong by syn analyze út fan famylrelaasjes tusken ferskillende by inoar hearrende talen of taalfariëteiten. Sa wie Latyn in dochter fan har Grykske mem en de fjouwer Grykske dialekten wienen susters dy’t in nij gearstald dialekt (de Koiné) foarmen dat boppe de oare fjouwer útgie. Hy seach it ûntstean fan in oerkoepeljende taal, sis mar daktaal, yn de Republyk parallel oan it ûntstean fan it ‘gemeenlandse’ Gryksk as in harmoanysk oaninoar smeien fan in ferskaat oan dialekten. Troch Hemsterhuis wie dat sykjen nei regels, nei taalwetten yn Nederlân yn de moade kaam (ferl. Ten Kate 1723) en hy hie *skoalle makke ûnder benammen heechleararen Gryksk lykas Valckenaer, Van Lennep en Wassenbergh, mar ek ûnder oare akademisy as IJpey, Epkema en Halbertsma.

Ien fan de opmerklikste produkten fan dy skoalle is it *Idioticon Frisicum* (1802) fan Everwinus Wassenbergh. It ûnderdiel ‘Frisicum’ hat frij lang noch oanlieding jûn om dat - út de eigen tiid fan de beskôger wei, dus anagronistysk - as ‘Frysk’ te ynterpretearjen (Buitenrust Hetteema 1888, Gosses 1933 en Piebenga 1957). Letter kamen der ynterpretaasjes dy’t it as Frysk(kleure) ‘Nederlânsk’ (Galama 1965, Feitsma 1978, Jonkman 1993 en Van Rossum 1994) seagen. Mei dy ynterpretaasje fan dit idiotikon út 1802 is lykwols noch net de taalresepsje fan Wassenbergh(-en-dy) yn it algemien fêststeld, want ‘onmeetliker’ is syn begryp fan dat Fryske Nederdútsk, syn memmetaal. Mei *close-reading* fan wat Wassenbergh der sels oer skreaun hat, wurdt in nije analyze makke neffens de ideeën fan de Schola Hemsterhusiane dêr’t ek de rommere kontekst fan de tiid fan renêssânse, klassisisme en ferljochting yn meinommen wurdt.

Literatuer

- A. Feitsma, *Tussen Hemsterhuis en Grimm. Joast Hiddes Halbertsma als taalkundige*. Ljouwert 1994.
- Reitze J. Jonkman, *Taalknooppunt Halbertsma (1789-1869). Tusken njoggentjinde-iuwske ideeën oer Nederlânsk, Stedsk en Frysk en tusken de iuwen foar en nei him*. Yn: *De Vrije Fries* 101, 2021: 94-107.
- Reitze J. Jonkman en Arjen P. Versloot, *Het Friese 'Nederduits'. Beknopte geschiedenis van de Nederlandse taal* in Fryslân. Ljouwert, te ferskinen begjin 2024.
- Cefan van Rossum, Annaeus Ypeij and the Frisian language. Yn: Ph. Breuker, H.D. Meijering & J. Noordegraaf (red.), *Wat oars as mei in echte taal*. Ljouwert 1994: 186-199.
- E.V. Wassenbergh, *Idioticon Frisicum, of Woordenboek van bijzondere in Friesland gebruikelijke Woorden en Spreek-wijzen*. Yn: *Taalkundige Bijdragen tot den Frieschen Tongval*. Franeker 1806: 1-134.

Kingma, Martijn

Stress in nominal compounds in Frisian and Frisian-accented Dutch

In Frisian compound words consisting of two nouns, stress normally lies on the first constituent (e.g., *bûsdoek* ['buz.duk] 'handkerchief'). There is, however, also a special class of N-N compounds – known as genitive compounds (Hoekstra, 2002) – in which the second constituent is generally stressed (e.g., *justerjûn* [jøs.tr.'jun] 'yesterday evening'). Notably, there is observable variation in stress placement within this subgroup of compounds, possibly due to Dutch-influenced levelling processes.

Here, I analyse the acoustics of the stress patterns of four Frisian and one Dutch nominal compound in the read speech of 112 Frisian-Dutch bilinguals from the former municipality of Boarnsterhim. Two of the Frisian words are considered conventional subordinate N-N compounds (i.e., *pakjedrager* ['pak.jə.dra:.gr] 'luggage carrier (part of bicycle)' & *prûmkejarre* ['prum.kə.ja.rə] 'chewing tobacco spit'), and two are genitive compounds (i.e., *skuordarren* [skʏo.'dʏarŋ] 'barn doors' & *skuorreed* [skʏo.'re:t]. By comparing stress placement in these words over more than a century of apparent time (1897-2001), I seek to uncover patterns in the variation.

Preliminary analyses of the Dutch compound word *keukentafel* [kø.kən.ta.fəl] 'kitchen table' show that a large part of Frisian natives place stress on the second constituent, contrary to the traditional Dutch strong-weak pattern. I relate this to the Frisian tendency to stress the final constituent of a genitive compound, which also seems to hold in Dutch N-N compounds pronounced by some native speakers of Frisian.

References

Hoekstra, J. (2002). Genitive compounds in Frisian as lexical phrases. *Journal of comparative Germanic linguistics*, 6(2-3). 227-259. <https://doi.org/10.1023/A:1023677825279>

Knooihuizen, Remco; Evelyn Bosma, Hans de Jong, Femke van Seijen en Hans Van de Velde

Variatie in werkwoordclusters in het Fries en het Nederlands: De invloed van geletterdheid en taalideologie

Eén van de duidelijkste syntactische verschillen tussen het Fries en het Nederlands betreft de interne volgorde van werkwoordclusters in de bijzin. Waar de Friese standaardtaal alleen de “groene” volgorde toestaat, waarbij het diepst ingebedde werkwoord links staat (1), zijn in de Nederlandse standaardtaal zowel de groene (2) als de tegenovergestelde “rode” (3) volgorde toegestaan. In clusters met meer dan twee werkwoorden is het verschil tussen het groene Fries en het rode Nederlands nog duidelijker te zien (4–5; vgl. Koeneman & Postma 2006).

- (1) Jelle seit dat heit de ôfwask dien hat.
- (2) Jelle zegt dat vader de afwas gedaan heeft.
- (3) Jelle zegt dat vader de afwas heeft gedaan.
- (4) Jelle tinkt dat heit de ôfwask wol dien hawwe sil.
- (5) Jelle denkt dat vader de afwas wel zal hebben gedaan.

De afgelopen decennia lijkt ook de rode volgorde opgang te maken in het Fries, al dan niet onder invloed van het Nederlands (o.a. de Haan 1997, Koeneman & Postma 2006, Hoekstra & Versloot 2016, Reitsma 2021; vgl. Bloem et al. 2017, Olthof et al. 2017). Over de sociolinguïstische patronen van deze mogelijke taalverandering is evenwel nog weinig bekend, al zijn veel sprekers van het Fries zich bewust van de prescriptieve regels (Stefan 2022: 59).

In deze paper presenteren wij de eerste resultaten van ons experimenteel onderzoek naar variatie en verandering in Friese werkwoordclusters (vgl. Lundquist et al. 2020, Reitsma 2021). De deelnemers hebben elk in totaal 120 werkwoordclusters geproduceerd in het Fries en in het Nederlands als antwoord op geschreven en gesproken stimuli. Er is ook een groep van niet-Friestalige controls uit Groningen en Drenthe (60 clusters p.p.).

Wij zullen de productie van rode, groene en gemengde woordvolgorde duiden door haar in verband te brengen met taal, modaliteit en clustertype, en naast de standaard sociolinguïstische factoren ook met zelfgerapporteerde taaldominantie, zelfgerapporteerde leesvaardigheid in het Fries en de resultaten van een enquête naar standaardtaalideologie.

Literatuur

- Bloem, J., Versloot, A. & Weerman, F. (2017). Verbal cluster order and processing complexity. *Language Sciences* 60. 94–119.
- Haan, G. de (1997). Contact-induced changes in Modern West Frisian. *Us Wurk* 46. 61–89.
- Hoekstra, E. & Versloot, A. (2016). Three-verb clusters in Interference Frisian: A stochastic model over sequential syntactic input. *Language and Speech* 59(1). 43–58.
- Koeneman, O. & Postma, E. (2006). Veranderingen in Friese werkwoordclusters. *Nederlandse Taalkunde* 11(2). 124–145.
- Lundquist, B., Westendorp, M. & Strand, B.-M. S. (2020). Code-switching alone cannot explain intraspeaker syntactic variability: Evidence from a spoken elicitation experiment. *Nordic Journal of Linguistics* 43(3). 249–287.
- Olthof, M., Westendorp, M., Bloem, J. & Weerman, F. (2017). Synchronic variation and diachronic change in Dutch two-verb clusters. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 133(1). 34–60.
- Reitsma, L. (2021). *Bilingualism and contact-induced language change: Exploring variation in the Frisian verbal complex*. Proefschrift, Rijksuniversiteit Groningen.
- Stefan, N. (2022). *Spoken Frisian: Language contact, variation and change*. Proefschrift, Universiteit van Amsterdam en Fryske Akademy.

Bouke Slofstra

Alle dêren binne gjin partikels

Relative sinnen mei *die deer* yn Sealtersk Frysk

Relatyfsinnen yn it Sealter Frysk wurde ornaris mei in betreklik omnamwurd (*die, ju, dät, do*) ynlaat. Yn guon gefallen wurdt in (sa't liket) 'leas' wurdse *der* tafoege:

Hie spitsede de Ore as 'n Kat, die deer grummeljen heart.
'Hy skuorde de earen op as in kat dy't de tonger heart.'

De distribúsje en de syntaxis fan dit 'tafoege' *der* yn betreklike bysinnen binne oant no ta amper beskreaun.

Yn 'e literatuer wurdt dit Sealter *die-deer* wol mei ferâlde Dútsk *der-da* ferlike. (Sealter Frysk wurdt ommers yn Dútslan praat.)

Selig sind die da hungert vnd dürstet nach der Gerechtigkeit. (Lutherbibel)
'Lokkich dy't honger en toarst hawwe nei gerjochtichheid.'

It liket ek yn 'e reden te lizzen om Sealterfrysk *die-deer* mei Aldfrysk (*thi*) *thêr* te ferlykjen. (Sealterfrysk is ommers in dochter fan it Aldfrysk.) Yn 'e literatuer wurdt dat (by ús witten) net dien, mar Aldfrysk *thi thêr* wurdt dêr wol mei Dútsk *der-da* ferlike.

Di grewa deer an freslande grewa wessa schel.
'De greef dy't yn Fryslân greef wêze sil.'

Yn dit praatsje sil oantoand wurde dat dizze (op it each) yn 'e reden lizzende assosjaasjes net doge. Der is gjin besibbens tusken de Sealterfryske konstruksje en de beide oaren. Dat sil mei syngroan-taalkundige, taalferlykjende en taalhistoaryske arguminten oantoand wurde.

REFERENCES

- Axel-Tober, Katrin. 2012. *(Nicht-)kanonische Nebensätze im Deutschen: Synchronie und diachrone Aspekte.* (Linguistische Arbeiten 542). De Gruyter.
- Baldauf, Kunibert. 1983. *Untersuchungen zur Relativsatz in der Luthersprache.* (Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft. Germanistische Reihe Band 19.) Innsbruck: Institut für Germanistik.
- Bennis, Hans. 1986. *Gaps and Dummies.* Diss. Univ. Tilburg
- Bor, A. 1987a. Relative markers in Old East Frisian. *Us Wurk* 36, 21-48.
- Bor, A. 1987b. A vexed question in Old East Frisian relative clauses. *Us Wurk* 36, 49-54.
- Bremmer, Rolf. H. 2009. *An introduction to Old Frisian.* Amsterdam: Benjamins.
- Evers, Johanna. 2011. *Saterfriesischer Sprachkurs.* Ramsloh.

- Fleischer, Jürg (2005): Relativsätze in den Dialekten des Deutschen: Vergleich und Typologie. *Linguistik Online* 3/24: 171–186.
- Fort, Marron C. 2015. *Saterfriesisches Wörterbuch. Mit einer phonologischen und grammatischen Übersicht*. Hamburg: Buske
- Frühneuhochdeutsches Wörterbuch. [<https://fwb-online.de/>]
- Hoekstra, Eric. (2002) Frisian Relicts in the Dutch dialects. In H.H. Munske in collaboration with N. Århammar, V. Faltings, J. Hoekstra, O. Vries, A. Walker and O. Wilts (eds). *Handbook of Frisian Studies*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 138-142.
- Hoekstra, Jarich. 1991. Expletive *der* and resumptive *pro* in Frisian. *Leuvense Bijdragen* 80, 61-80.
- Horst, J. van der (2008) *Geschiedenis van de Nederlandse syntaxis*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Kramer, Pyt. 1996. *Kute Seelter Sproakleere*. (Third, revised edition.) Mildaam/Rhauderfehn. [<https://www.seeltersk.de/wp-content/uploads/seelgra3.htm>]
- Richthofen, Karl von. 1840. *Friesische Rechtsquellen*. Berlin: Nicolai. (Volume 1.)
- Slofstra, Bouke & Hoekstra, Eric. 2023. *Sprachlehre des Saterfriesischen 2022-2023. Mit Unterstützung von Pyt Kramer, Tessa Leppers ud Henk Wolf*. URL: <https://www.seeltersk.de/wp-content/uploads/2023-01-Seeltersk-Sprachlehre-des-Saterfriesischen.pdf>
- Smits, Rik. 1989. *Eurogrammar 1: The Relative and Cleft Constructions of the Germanic and Romance Language*. (Dissertation.) Schiedam: Foris/Walter de Gruyter, 1989
- Versloot, A. P. (2004). *Why Old Frisian is Still Quite Old*. *Folia Linguistica*, 25(1-2), 253-298.
- de Vries, Mark. 2002. *The syntax of relativization*. Dissertation University of Amsterdam. (LOT Diss. Series 53.)
- Wal, Marijke J. van der. 2002. Relativisation in the history of Dutch: Major Shift or Lexical Change? In: Patricia Poussa (ed.): *Relativisation on the North Sea Littoral* (pp. 27-35). München: Lincom Europa.
- Wolf, Henk. 2023. Warum dass sie das getan haben? (*Blog Seeltersk.de*, 7-2-2023.) URL: <https://www.seeltersk.de/archiv/warum-dass-sie-das-getan-haben/>

Janneke Spoelstra

Mooglike genderneutrale foarnamwurden yn it Frysk

Yn Sweden waard yn 2015 it genderneutrale foarnamwurd ‘hen’ offisjeel ynfierd. It kin brûkt wurde troch minsken dy’t har net thús fiele by ‘han’ (hy) en ‘hon’ (hja/sy), en yn situaasjes dêr’t men it brûken fan ‘han’ en ‘hon’ nije wol.¹

Sûnt wurdt rûnom yn ‘e wrâld socht nei gaadlike wjergaders yn ‘e eigen taal. Yn it Ingelsk wurdt ‘they’ en ‘them’ ynset, om eksplisite ferwizing mei ‘he’ of ‘she’, ‘him’ of ‘her’ te mijen. *Van Dale Nederlands* jout ‘die’ en ‘hen’ foar de subjekts- en de objektsfoarm, as men net ‘hij’ of ‘zij’, ‘hem’ of ‘haar’ brûke wol.²

Mar yn it Frysk? De iennichste ynstellingen, dy’t der in útspraak oer dien hawwe, foar safier bekend, binne de Stichtingen Frysk en Frij en Erfgoed Fundaasje. Hja brûke as genderneutrale foarnamwurden ‘je’ en ‘jin’, mei as besitlik foarnamwurd ‘jins’.³

Amerikaanske ûndersikers hawwe sjen litten dat it brûken fan genderneutrale taal in posityf effekt hat op it hâlden en dragen foar froulju en lhbtj’ers oer.⁴ It soe moai wêze, as sa’n posityf effekt ek tweibrocht wurde kin mei Fryske genderneutrale foarnamwurden.

Yn dizze lêzing hâld ik de foarmen dy’t troch Stichtingen Frysk en Frij en Erfgoed Fundaasje yn dit ferbân brûkt wurde tsjin it ljocht en wol ik inkelde oare al of net earder yn it iepenbier neamde mooglikheden foarlizze.

Miskien kin dat in oanset wêze om ta oerienstimming te kommen oangeande genderneutrale foarnamwurden yn it Frysk.

---

¹ https://onzetaal.nl/uploads/editor/hen-Jan_Erik_Grezel_okt2020.pdf

² Van Dale Online.

³ <https://erfgoed-fundaasje.nl/nijs/de-stichtingen-frysk-en-frij-en-erfgoed-fundaasje-opereare-genderneutraal/>.

⁴ Margit Tavits and Efrén O. Pérez, ‘[Language influences mass opinion toward gender and lhbt equality](#)’, PNAS, 5 aug 2019.

Nika Stefan

Binne jongerein en froulju inisjators fan taalferoaring yn it Frysk?

Oer Nederlânske wurden en konstruksjes yn it (feroarjende) taalgebrûk

In bekend skaaimerke fan it sprutsen Frysk is it lienen fan wurden en konstruksjes út it Nederlânsk, de saneamde “ynterferinsjes” (bgl. De Haan 2010). Yn de publike opiny wurde dy ûntlieningen net altyd wurdearre en bytiden sels oantsjut as “min Frysk”. Benammen it taalgebrûk fan jonge Friezen wurdt gauris bekritisearre, ek al hawwe Nederlânske eleminten al hiel lang in plak yn de Fryske sprektaal hawwe as gefolch fan iuwenlang taalkontakt. Nederlânske ynterferinsjes yn it Frysk binne dus gjin nij ferskynsel. Dat it taalgebrûk fan jongerein op krityk stuitet, ropt dus wat fragen op. Want betsjut soks dat it Frysk hjoed-de-dei hurder “ferhollânsket”? Brûke jonge(re) sprekkers mear ynterferinsjes as âldere generaasjes? Yn dizze lêzing wurdt besocht om dêr in antwurd op te jaan troch it (selsrapportearre) taalgebrûk fan ferskate sprekkers, fan jongfolwoeksenen oant santichplussers mei-inoar te ferlykjen. Omdat der gauris op wiisd wurdt dat it geslacht fan de sprekkers, neist harren leeftyd, in rol yn taalferoaring spylje kin, wurdt ek sjoen nei de mooglike ferskillen tusken de manlike en froulike sprekkers fan it Frysk. Sa soene froulju oer it generaal foaroprinne by taalferoaring, al is dat yn 'e praktyk folle kompleksere en hinget dat fan ferskate faktoaren ôf.

De data dy't yn dizze lêzing brûkt wurdt, binne sammele yn it ramt fan it fjirde taalsosjologyske/sosjolingwistyske taalsurvey yn Fryslân (Klinkenberg et al. 2018, Stefan 2022). Neist ferskate sosjologyske fragen, waard de dielnimmers frege om yn in online-fragelist oan te jaan watfoar wurden en konstruksjes oft se brûke yn it deistich libben. De dielnimmers oan it projekt binne memmetaalsprekkers fan it Frysk en komme oeral út Fryslân wei.

De resultaten litte sjen dat ferskate ynterferinsjes sawol troch âldere as jongere sprekkers brûkt wurde kinne en dat it brûken dêrfan stadich feroaret (gauris tanimt). It taalgebrûk fan jonge sprekkers liket yn earste ynstânsje net folle oars te wêzen. Dochs skynt it opgroeien mei twa talen, it Frysk en it Nederlânsk, dat de ôfrûne desennia de noarm wurden is (troch ferskate media, migraasje, berneopfang ensfh.; sjoch ek Dijkstra 2013), ynfloed te hawwen op hoe't sprekkers de (grammatika fan de) taal/talen as bern leare. Dat uteret him wer yn it feroarjende taalgebrûk en is te sjen yn in tanimmend tal Nederlânske konstruksjes yn it Frysk, benammen yn de hieltyd “Hollânsker” wurdende tiidwurdfolchoarder. Dy taalferoarigen lykje dus mank te gean mei maatskiplike ûntjouwingen. De leeftyd fan de sprekkers, of eins de tiid dêr't se yn opgroeid binne, liket dêrby bepalend te wêzen.

Boarnen

- De Haan, G.J. 2010. The (in)stability of Frisian. In J. Hoekstra, W. Visser & G.T. Jensma (eds.), *Studies in West Frisian Grammar. Selected papers by Germen J. de Haan* (Linguistik Aktuell/Linguistics Today 161), 301-316. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Dijkstra, J.E. 2013. *Growing up with Frisian and Dutch. The role of language input in the early development of Frisian and Dutch among preschool children in Friesland*. Amsterdam/Ljouwert: Universiteit van Amsterdam dissertaasje/Fryske Akademy.
- Klinkenberg, E.L., R.J. Jonkman & M.H. Stefan. 2018. *Taal yn Fryslân. De folgjende generaasje*. Ljouwert: Fryske Akademy.
- Stefan, N. 2022. *Spoken Frisian: Language contact, variation and change*. Amsterdam/Ljouwert: Universiteit van Amsterdam dissertaasje/Fryske Akademy.

Lourens Visser

The position of the Old Frisian system of adverbs of degree within early West Germanic

It is disputed whether Old Frisian should be grouped with the ‘Old’ Germanic languages or the ‘Middle’ Germanic ones. However, a divide in linguistic conservativity exists between earlier and later manuscripts, which also correlates with a conspicuous dialectal variation between East and West. One aspect related to this problem of periodisation that has not yet been studied is the system of adverbs of degree (e.g. *very*, *exceedingly*, *fully*, *hardly*), even though differences have been observed between the Old and Middle West Germanic languages in this respect. Using data from the *Corpus Oudfries* (van de Poel 2019) and the *Integrated Frisian Language Database* (Versloot and Nijdam 2006; Versloot and Nijdam 2011), the present study documents the Old Frisian adverbial system. Five adverbs are described in detail: *swīthe* (‘strongly’), *sēre* (‘very, sorely’), *ful* (‘fully, very’), *fule/fele* (‘very, much’), and *herde* (‘very, firmly’), since their cognates show considerable differences in usage between Old Saxon and Old English on the one hand, and Middle Low German and Middle Dutch on the other (Visser 2023). A link is found with the former two through the presence of *swīthe* (‘strongly’), but the Old West Frisian system overall is comparable to the latter two, making it Middle. The Old East Frisian situation, however, remains less clear. An implication of this study is that adverbs of degree and their usage patterns are highly susceptible to language contact.

References

- van de Poel, Rita. 2019. *Corpus Oudfries*. <http://corpora.ato.ivdnt.org/corpus-frontend/OFR/search/>.
- Versloot, Arjen P., and Han A. Nijdam. 2006. *Integrated Frisian language database* (Version 1.0). <http://194.171.192.245:8020/tdbport/>.
- Versloot, Arjen P., and Han A. Nijdam. 2011. *Integrated Frisian language database* (Version 2.0). <http://tdb.fryske-akademy.eu/tdb/index-en.html>.
- Visser, Lourens. 2023. “Old Saxon and Middle Low German adverbs of degree: A case of diachronic discontinuity?.” *Journal of Germanic Linguistics*. 35 (3): 266–306. doi:10.1017/S1470542722000162.

Arjen Versloot

Hoe âld binne Aldfryske teksten en wêr komme se wei? De Prolooch fan de 17 Kêsten en 24 Lânrojchten

Der is in soad te rêden oer de âlderdom fan Aldfryske teksten, mei faak mear fragen as antwurden. Dêrby rinne trije aspekten trochinoar: hoe âld binne de manuskripten dêr't de teksten yn steane (L-M), wat is de taalkundige leeftyd (L-T) fan in tekst (dat wol sizze: yn hokker tiid is de oerlevere ferzje skreaun?) en hoe âld is it archetype of de earste ferzje fan de tekst (L-A)? Sa kin in tekst dêr't in earste ferzje fan opskreaun is yn de 12e iuw oerlevere wêze yn in ferzje dy't benammen de spoaren fan de taal fan de 13e iuw draacht, mar stiet yn in manuskript dat pas yn de 14e iuw skreaun is. Oarsom kin oars net. De leeftyd fan de iene tekst (L-A) kin soms wer keppele wurde oan de leeftyd fan in oare tekst, om't dêr nei ferwiisd wurdt: de tekst dêr't nei ferwiisd wurdt moat dan de âldere fan de twa wêze.

De measte manuskripten binne fan nei 1300 en de Westerlauwerse allegearre noch folle jonger. Mei L-M komme wy dus net sa hiele fier. En dus moatte wy it fan de taalfoarm en de ynhâld hawwe om út te finen hoe âld at de teksten no feitlik binne. Yn dit praatsje sil ik benammen yngean op de datearring fan de Prolooch fan de 17 Kêsten en 24 Lânrojchten, dy't dus ferwiist nei niisneamde teksten en dus jonger is as harren. Mar fan wannear is de Prolooch? Ornaris wurdt ca. 1250 oannommen, mar ik sil sjen litte dat it archetype hast in iuw âlder wie. Boppedat befettet de taal fan benammen de ferzje yn E1 dúdlike oanwizingen dat de tekst út ús Fryslân weikomt. Op grûn fan de ynhâld fan de tekst en de nije datearring kinne ek wer nije hypotezen opsteld wurde oer de ûntjouwing fan it Aldwestfryske korpus as gehiel.

Hielke Vriesendorp

De impliciete sociale betekenis van het Fries

Recent onderzoek in de sociolinguïstiek toont toenemende interesse in niet alleen de uitgesproken, bewuste manier waarop sprekers over taalvariateiten oordelen, maar ook wat hun onderbewuste attitudes zijn (bijv. Campbell-Kibler 2012; D’Onofrio 2016; Hay et al. 2019). Dit bijzonder relevant voor gemarginaliseerde taalvariateiten en talen, omdat er vaak grote verschillen zijn tussen expliciete en impliciete attitudes, en omdat als attitudes veranderen dat vaak eerst expliciet gebeurt, en pas later impliciet (McKenzie & Carrie, 2018). Het huidige paper bekijkt de situatie voor het Fries en zet een onderzoeksplan uiteen om de onderbewuste attitudes van Friezen naar het Fries te achterhalen met behulp van een zogeheten ‘Implicit Association Task’ (Greenwald et al. 1998)

Met behulp van de online experimentele software Gorilla wordt deelnemers gevraagd tegelijkertijd positieve en negatieve emojis te sorteren met behulp van hun rechterhand en hun linkerhand en Friese en Nederlandse woorden met diezelfde handen te sorteren. In de ene helft van het experiment worden de positieve en de Friese stimuli met dezelfde hand geselecteerd en in de andere de negatieve en de Friese stimuli. Verschillen in reactietijden geven vervolgens aan, zoals betrouwbaar is gebleken in ander IAT onderzoek, of er sprake is van een impliciete voorkeur voor het Fries of het Nederlands of niet. Op deze manier kan het eerste inzicht worden verworven in onderbewuste attitudes naar het Fries ten opzichte van het Nederlands.

Referenties

- Campbell-Kibler, Kathryn. 2012. The implicit association test and sociolinguistic meaning. *Lingua* 122(7). 753–763.
- D’Onofrio, Annette. 2016. *Social Meaning in Linguistic Perception*. Stanford University PhD Thesis.
- Greenwald, Anthony G., Debbie E. McGhee & Jordan LK Schwartz. 1998. Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology*. American Psychological Association 74(6). 1464.
- Hay, Jennifer, Abby Walker, Kauyumari Sanchez & Kirsty Thompson. 2019. Abstract social categories facilitate access to socially skewed words. *PLOS ONE* 14(2). e0210793.
- McKenzie, Robert M. & Erin Carrie. 2018. Implicit–explicit attitudinal discrepancy and the investigation of language attitude change in progress. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. Taylor & Francis 39(9). 830–844.